
GHEORGHE RUSSET ROZNOVANU
(1834 - 1904)
CTITORUL MODERN AL ROZNOVULUI

Iulian-Mihail Vasile

Cuvinte-cheie: Gheorghe Ruset Roznovanu, Roznov, ctitor.

Dintre oamenii cei mai de seamă ai orașului Roznov și județului Neamț, care au contribuit prin munca, priceperea și energia lor la progresul și buna stare obștească, credem că pe primul loc se cuvine a-l așeza pe acest boier moldovean, fost proprietar al moșiei Roznov, care prin activitatea lui constructivă va rămâne în amintirea contemporanilor săi și în conștiința noastră drept cea mai frumoasă pildă de bun administrator, politician abil, creștin jertfelnic.

Viața și studiile

Gheorghe Rosetti¹ s-a născut la Roznov, la 1 martie 1834², în urma mariajului hatmanului Alexandru Rosetti cu Ruxanda Calimachi. El provine din

¹ Este cunoscut și cu numele Gheorghe Ruset Roznovanu sau conu' Iorgu.

² Gen. R. Rosetti, *Familia Rosetti, vol. I, Coborâtorii moldoveni ai lui Lascaris Rousaitos*, în *Academia Română. Studii și Cercetări*, XXXIII, București, 1938, p. 175. R. Rosetti precizează că în *Anuarul armatei române pe anul 1880* (p. 347) data nașterii lui Gheorghe Ruset Roznovanu este trecută greșit, ca fiind 1 martie 1832. Greșeala este preluată și de ziarul *Adevărul*, an XVII, nr. 5449, din 4 octombrie (luni) 1904, p. 2. Însă, după D. Hogeia, *Din trecutul orașului Piatra-Neamț. Amintiri*, Tipografia Record, Piatra Neamț, 1936, p. 159, Gheorghe Ruset Roznovanu s-a născut în 1834, trăind 70 de ani (1834-1904). Certificatul de deces emis de Primăria Roznov confirmă acest lucru.

neamul Rusetestilor din Moldova, a cărui descendență a rodit numeroase familii care și-au luat apelativul, cel mai adesea, după moșiile pe care le-au stăpânit: Roznovanu, Bălănescu, Tețcanu, Solescu, Orășanu etc. Întemeietorul „ramurii Roznovanu” este Nicolae Rosetti Roznovanu, căsătorit cu Smaranda Hrisoscoleo, străbunicul boierului Gheorghe Ruset Roznovanu. Dintre toate locurile unde aveau proprietăți, au ales să stea la Roznov, adăugând astfel numelui de familie Rosetti și apelativul „Roznovanu”.

Gheorghe Ruset Roznovanu a primit acasă o instrucțiune secundară destul de completă³, apoi și-a făcut studiile liceale la Paris, unde a obținut diploma de bacalaureat. Radu Rosetti ne spune că a făcut întâi studiile în Austria⁴. La vârsta de 17 ani a fost trimis în Rusia pentru studii militare, apoi a urmat școala de Cadeți de la Sankt Petersburg⁵. De acolo a trecut ca ofițer în Regimentul „Garda Călare”, avându-l comandant pe Marele Duce Serghei Alexandrovici Romanov, fratele țarului Alexandru III.

Venind în Moldova în 1855, după războiul Crimeei, a intrat în armata moldovenească. În anul 1858 întâlnim un hrisov domnesc, pe timpul Căimăcăniei Principatului Moldovenesc, fiind Caimacan Prințul Nicolai Conachi Vogoride, prin care Gheorghe Ruset Roznovanu este ridicat la rangul de căpitan. În armata moldovenească a avansat până la gradul de colonel (polcovnic)⁶ al Regimentului 8 Călărași din Roman.

În anul 1862 s-a căsătorit cu Alexandrina Câmpineanu, fiica cunoscutului boier patriot din Țara Românească, Ion Câmpineanu, cel care se opusese până în anul 1838 aplicării *Regulamentului Organic*. Naș de cununie i-a fost marele

³ R. Rosetti, *Amintiri: ce am auzit de la alții, din copilărie, din tinerețe*, Editura Humanitas, București, 2013, p. 600. „Iorgu Roznovanu s-a distins de la început prin slujenia exemplară a feții sale: avea trăsături groase și vulgare de țigan urât, dar manierele unui perfect gentleman”.

⁴ Gen. R. Rosetti, *op.cit.*, p. 176, n. 4.

⁵ V. Gervescu, *Cuvânt la inaugurarea monumentului Colonelului Gh. Ruset Roznovanu din Piatra Neamț*, în *Biserica „Roznovanu”*, Piatra Neamț, 1915, p. 36. Monografia are un apendice și schița neamului Rosettestilor,

⁶ *Idem*, *Viața colonelului Gheorghe Ruset Roznovanu*, în *Apostolul*, III, 6 (18), mai 1936, p. 9-13. Viața sa a fost prezentată în paginile revistei *Apostolul* (literară, științifică și educativă), care a apărut în anii '30 ai secolului XX sub egida „Asociației Învățătorilor din județul Neamț”. Evocarea a fost prezentată de V. Gervescu și se datora faptului că Regele Carol al II-lea, în cadrul conferinței administrative din mai 1935, l-a oferit ca exemplu de prefect gospodar, pe colonelul Roznovanu de la Neamț. Vezi și C. Prangati, *Oameni politici și de stat din județul Neamț (1864-2003)*, Editura Babel, Bacău, 2004, p. 313, 314; *Idem*, *Dicționarul oamenilor de seamă din județul Neamț*, Editura Crigarux, Piatra -Neamț, 1999, p. 216, 217.

hatman Teodor Sturdza⁷, căsătorit cu Safta Costachi-Talpan. Împreună cu Alexandrina a avut un singur copil, pe Alexandru, născut în anul 1863, care a murit de tânăr, în urma unei boli, în București, la 25 aprilie 1883.

Fiilor convins

Iorgu Roznovanu a fost un admirator și partizan declarat al Rusiei țariste, după cum ne mărturisește R. Rosetti:

„N-am atribuit niciodată nici un temei omeniei colonelului Roznovanu, numai franc nu era, l-am privit totdeauna mai degrabă ca un subofițer bun decât ca un colonel, posedând întotdeauna calitățile cerute acestui grad, dar în ceea ce privește rusismul său nu te puteai înșela, era foarte veritabil. Iorgu Roznovanu era rus de la creștet până la talpă, rus până în adâncul măduvei ciolanelor lui”⁸.

Faptul nu constituia o noutate în familia Ruset-Roznovanu, cunoscută de altfel în epocă pentru simpatia declarată față de Rusia țaristă. Un înaintaș de-al său, Iordache Ruset-Roznovanu (1764-1836), avusese legături cu mișcarea eteristă din Rusia⁹, fiind cu totul devotat „protectorului nostru, țarul”¹⁰. Totuși, au fost și membri ai familiei care au avut o atitudine oscilantă, precum Iordache Ruset-Roznovanu, „matca tuturor răutăților”, fiul lui Constantin Cupariul.

Studiile militare le-a făcut în Rusia. Grație sumelor de bani trimise de tatăl său, a beneficiat acolo de cele mai bune condiții de trai, a servit în armata țaristă, ocazie cu care l-a cunoscut personal pe țarul Nicolae I. Istoricul R. Rosetti nota că întrebat fiind de către țarul Nicolae I de unde este, Gheorghe Ruset-Roznovanu ar fi răspuns fără șovăială: „din gubernia Moldovei, Majestatea Voastră!”¹¹. În armata rusească a făcut parte din „Regimentul de Gardă” al țarului, unde a ajuns până la gradul de *praporcic* (sublocotenent)¹².

Cu ocazia vizitei fiului lui I.C. Brătianu la 8 / 20 noiembrie 1890, la conacul de la Roznov, Ionel Brătianu îi scria tatălui său: „Colonelul Roznovanu, sub un aspect contrariu, este o gazdă foarte amabilă (...). Rusia e aici la ea

⁷ Gen. R. Rosetti, *op.cit.*, p. 93. Teodor Sturdza este fiul lui Dimitrie (Dumitrachi) Sturdza (1756-1846) și Elenca Balș (1771-1843). Dimitrie Sturdza este înmormântat la Biserica Bărboi (Iași) pe care a reclădit-o (1844), a fost mare ban, mare logofăt și mare vornic al Moldovei și a ctitorit biserica actuală din Miclăușeni, din apropierea conacului.

⁸ R. Rosetti, *Amintiri: ce am auzit de la alții ...*, p. 602.

⁹ V. Papacostea, *Tradiții românești de istorie și cultură*, Editura Eminescu, Galați, 1996, p. 241, 246. Vezi și P.D. Nedeloiu, *Colonelul Gheorghe Ruset-Roznovanu*, în *Magazin Istoric*, SN, XLVI, 5 (542), mai 2012, p. 81-83.

¹⁰ Gen. R. Rosetti, *op.cit.*, p. 93.

¹¹ R. Rosetti, *Amintiri: ce am auzit de la alții ...*, p. 600.

¹² Vezi și ziarul *Adevărul*, an XVII, nr. 5449, din 4 octombrie (luni) 1904, p. 2.

acasă. Împărații au pe pereți portretele, generalul Skobelev statueta pe masă, *Le Journal de St. Petersburg* stă pe birou”¹³.

A făcut parte și din delegația Regelui Carol I la încoronarea țarului Nicolae al II-lea al Rusiei, pe 26 mai 1896, la Moscova. Legat de participarea la acest eveniment și admirația sa pentru Rusia, Regina Maria îi face cu talent următorul portret, în *Povestea vieții mele*: „Bătrânul Rosnovanu, fiind ofițer în rezervă, își făcuse o prea frumoasă uniformă de călăraș; era albastru închis, cu trese roșii și, în zilele de gală, cu pantaloni albi. Așadar, în acest port al tinereții lui își îndesa nu fără greutate rotunjoara lui ființă. Avea obrazul foarte colorat, nasul cărnos și lungi favoriți albi; de câte ori întâlnea pe vreunul din marii duci nu se lăsa până nu-i dădea ceea ce numea *le baisier slave*, adică sărutarea slavă, care consta din o sărutare mai întâi pe umărul drept, apoi una pe umărul stâng și a treia iar pe umărul drept; aceasta o făcea de fiecare dată cu o căldură neștirbită, lucru de mare haz pentru unchii mei”¹⁴.

Zidirea lângă curtea de la Roznov a unei monumentale biserici în cel mai pur stil rusesc și încredințarea protecției daniei sale către împăratul Rusiei, prin testament, vin să întrească lista de argumente care susțin orientarea sa pro-rusă.

Carieră militară

După încheierea studiilor militare din Rusia țaristă, în preajma Unirii Principatelor, s-a întors în Moldova, în vreme ce țara era sub căimăcămia lui Nicolae Vogoride (1857-1858), intrând în poliție, unde a primit gradul de polcovnic (colonel)¹⁵, dar și-a întrerupt serviciul militar de mai multe ori pentru a fi deputat, senator și prefect.

În anul 1860 era comandantul Regimentul de Jandarmi înființat în timpul domnitorului Grigore Ghica¹⁶.

În perioada luptei pentru unire, Iorgu Roznovanu nu a îngăduit acțiunea de siluire a antiunioniștilor, dar a semnat petiția separatiștilor din 2 / 14 mai

¹³ Gen. R. Rosetti, *op.cit.*, p. 176, n. 6.

¹⁴ M.-C. Verzea, N. Dumitrașcu, *Familia Regală a României. Pagini de istorie din ținutul Neamțului, Bibliotheca Memoriae Antiquitatis, XXXIII*, Editura „Constantin Matasă”, Piatra-Neamț, 2015, p. 41.

¹⁵ Gen. R. Rosetti, *op.cit.*, p. 176, n. 7. Se cuvine să precizăm aici parcursul său militar: 19 iulie 1857, primit ca sublocotenent din armata rusă; 27 noiembrie 1857, căpitan; 13 august 1858, căpitan; 15 septembrie 1858, maior; 3 decembrie 1858, eliberat; 9 ianuarie 1859, reprimat; 26 octombrie 1859, colonel; 22 iulie 1863, neactiv; 26 ianuarie 1866, activ; 1 martie 1866, neactiv; 23 august 1869, activ; 25 mai 1871, neactiv (infirmități); 4 aprilie 1872, neactiv prin retragerea funcției; 9 aprilie 1877, chemat temporar; 5 august 1878, disponibilitate prin desființarea funcției; 16 februarie 1879, activ; 24 septembrie 1880, disponibilitate.

¹⁶ R. Rosetti, *Amintiri din prima tinerețe*, București, 1927, p. 177, 178.

1857. Ca urmare, a avut o relație bună cu Alexandru Ioan Cuza, care i-a încredințat comanda unui regiment de infanterie („Regimentul 4 linie”). Datorită calităților sale de bun conducător, după cum nota R. Rosetti¹⁷, a reușit „să pună ordine în administrație și să aibă în curând soldați mai bine instruiți decât în alte regimente”.

La 16 noiembrie 1862 a fost mutat la comanda „Regimentului I lăncieri”, unde a rămas până în iulie 1863. În această calitate a compus textul unui cântec a cărui muzică a realizat-o Iacobschütz. A comandat, pe rând, Brigada a 6-a Bacău, Brigada a II-a în tabăra Furceni, apoi a fost Inspector al dorobanților din Divizia a 4-a¹⁸.

În timpul Războiului de Independență din 1877-1878, nebucurându-se de încrederea Regelui Carol I și a conducerii armatei, pentru poziția sa rusofilă, nu i se încredințează comanda nici unei unități militare. Participă însă ca voluntar în război, în fruntea Brigăzii 4 Călărași de Cavalerie, recrutată personal din județele Neamț, Bacău, Fălticeni, Suceava și Roman, asigurând protecția spatelui trupelor române și purtând grele bătălii în sectorul de front dintre Grivița și Vidin¹⁹. Modul cum a știut să lucreze în campanie și calitățile de bun conducător, bun ostaș și bun român, i-au fost răsplătite prin înalte distincții și onoruri cu dăruite de către Regele Carol I. Conform certificatului său de deces, dintre acestea amintim Ordinul „Steaua României” în grad de ofițer și Ordinul „Coroana României” în grad de Mare Cruce²⁰.

În calitate de comandant al Regimentului de Roșiori din Roman, colonelul Gheorghe Ruset Roznovanu, la cererea guvernului, a participat la o serie de frământări țărănești. Guvernarea conservatoare a fost nevoită să facă față răscoalei din 1888, izbucnită în unele sate din județele Roman și Bacău. Colonelul Roznovanu a fost solicitat să intervină la răzmerița din Secuieni, deosebit de puternică, după spusele reprezentanților administrației locale de stat și ale țăranilor. Intervenția sa, și în calitate de mare moșier, a fost una autoritară, chiar brutală:

„Când a ajuns comandantul Regimentului de Roșiori la Primăria din satul de unde pornise răzmerița, cu cupeul și călărașii, cari mergeau pe lângă el, însoțindu-l, răscoala era în toi, povestea unul dintre țărani despre sosirea col.

¹⁷ Idem, *Amintiri: ce am auzit de la alții ...*, p. 600, 601.

¹⁸ Gen. R. Rosetti, *op.cit.*, p. 176, n. 7.

¹⁹ C. Prangati, *Nicu N. Albu și gândirea economică a epocii*, Editura „Cetatea Doamnei”, Piatra-Neamț, 2006, p. 40.

²⁰ Proclamarea Independenței de Stat a dus la legiferarea, la data de 10 Mai 1877, a primului ordin românesc, „Steaua României”, care provenea, ca formă, din modificarea mai vechiului Ordin al Unirii, creat în vremea lui Alexandru Ioan Cuza. O dată cu proclamarea regatului (1881), se instituie un al doilea ordin, „Coroana României”, plasat ierarhic sub „Steaua României”.

Roznovanu în comună: Deștept om, domnule! Ni-o bătut două zile și două nopți di ne-o rupt. S-o face răzmeriță în toată țara, pi unde o trecut Roznovanu răsmeriță n-o să mai vezi”²¹.

Politician cu funcții administrative de stat

În mod cert, Gheorghe Ruset Roznovanu nu a susținut Unirea Principatelor, însă nici nu i s-a opus prin mijloacele pe care le-ar fi putut pune la dispoziția antiunioniștilor. El nu a permis acțiuni de intimidare la adresa antiunioniștilor, dar a semnat petiția separatiștilor din 2 / 14 mai 1857. Dacă presa locală nemțeană l-a prezentat pe colonelul Roznovanu, în mod intenționat, ca fiind împotriva Unirii, numai pentru faptul că era de orientare conservatoare, au existat și voci, precum Dimitrie A. Sturza, care îl descriau ca pe un unionist convins²².

Până la urmă au ieșit victorioși unioniștii. La deschiderea Divanului Ad-hoc al Moldovei, ținutul Neamțului și-a trimis următorii deputați în Divan: vornicul Grigore Balș și postelnicul Mihail Jora – din partea marilor proprietari, comisul Vasile Zaharia – din partea micilor proprietari și Costache Ostahi din cătunul Slobozia (Roznov) – din partea clăcașilor²³.

După abdicarea forțată a lui Alexandru Ioan Cuza din 1866, Gheorghe Ruset Roznovanu activează ca membru al Adunării Constituante, care dezbate și adoptă Constituția României, redactată după modelul Constituției Belgiei din 1835.

A fost numit de tânăr ispravnic (prefect) al județului Neamț (4 iunie 1866 - 31 august 1867)²⁴, calitate în care l-a primit pe Regele Carol I în vizită la Piatra Neamț, în data de 14 august 1866²⁵. R. Rosetti menționează că Roznovanu nu-l iubea pe Regele Carol I și că nu-i plăcea dinastia Hohenzollern. Totuși, *Monitorul Oficial* a publicat telegramele sale de felicitare către M.S. Regele din 26 octombrie 1866 și 23 aprilie 1868, arătând că acesta a stat la Roznov la 21 aprilie 1868 (*Monitorul Oficial*, 23 aprilie 1868)²⁶.

Ca politician îl regăsim în rândurile grupării conservatoare, al cărei membru marcant avea să devină curând²⁷. Astfel, el a ocupat, pe rând, în

²¹ C. Prangati, *Nicu N. Albu ...*, p. 96, 97.

²² Articolul *Oameni și frământări politice pentru Unire, acum 80 de ani în ținutul Neamț*, în *Apostolul*, IV, 6-7, mai-iunie, 1938, p. 11.

²³ Gh. Radu, *Contribuții la istoria județului Neamț*, Editura „Cetatea Doamnei”, 2008, p. 102.

²⁴ *Anuarul Ministerului de interne pe 16 aprilie 1895*, Imprimeria Statului, București, 1895, p. 763.

²⁵ Al. Grigorovici, *O vizită domnească la Piatra-Neamț, în anul 1866*, în *Anuarul Liceului „Petru Rareș” Piatra Neamț*, 1934-1935.

²⁶ Gen. R. Rosetti, *op.cit.*, p. 176, n. 6.

²⁷ C. Prangati, *Dicționarul oamenilor de seamă ...*, p. 216.

Parlamentul României, funcțiile de deputat (1866-1870) și senator, începând cu anul 1871.

La 3 noiembrie 1871 a fost ales președinte al Consiliului Județean Neamț²⁸. În perioada 23 martie 1872 - 10 mai 1876²⁹ a fost numit Prefect al aceluiași județ în timpul mării guvernări conservatoare (1871-1876), prezidată de Lascăr Catargiu, fiu al județului Neamț, din comuna Dobreni, satul Negrești, cu care se înrudea³⁰.

După căderea acestui guvern în anul 1876 și constituirea guvernului liberal, prezidat de Manolache Costache Epureanu, miniștrii acelu guvern căzut, în frunte cu Lascăr Catargiu, au fost dați în judecata Casației. O mare prigoană s-a început atunci în toată țara împotriva foștilor partizani ai regimului conservator pentru abuzurile ce le-ar fi săvârșit. Epureanu dezaprobă această acțiune a liberalilor și se retrage din guvern, apropiindu-se din nou de conservatori, din rândul cărora a plecat. Și Colonelul Roznovanu a fost între cei urmăriți, alături de Costache V. Andrieș, fost director de prefectură, Șerban Cananău și Manolache Albu. Una din măsurile judiciare luate a fost și aceea de a se face o percheziție la locuința din Roznov, dar s-au lovit de rezistența sa înverșunată. În urma investigațiilor comisiei de anchetă (compusă din procurorul Gheorghe Gheorghiu, tânărul judecător supleant Iancu Ioaniu și Constantin Șoarece, ca delegat al prefectului Costin Brăescu) nu s-au descoperit decât mici ilegalități electorale, de natură politică, nicidecum fraude din banul public³¹.

Noile alegeri pentru deputați, desfășurate în județul Neamț în anul 1876, sub conducerea prefectului Constantin Brăescu, care l-a înlocuit pe Gheorghe Ruset Roznovanu, demisionat din funcție odată cu retragerea guvernului Lascăr Catargiu, au dat o zdrobitoare majoritate Partidului Liberal. Dintre conservatori, n-au fost aleși în toată țara, decât doi parlamentari: Gheorghe Ruset Roznovanu (colegiul I Neamț) și prințul A. Știrbei³².

După participarea la Războiul de Independență și-a încheiat cariera militară, dedicându-se exclusiv politicii, în slujba Partidului Conservator.

În cadrul organizației județene Neamț a conservatorilor, la acea vreme, exista o puternică luptă între gruparea conservatoare și cea liberală: la începutul anului 1878, primar al orașului era Grigore Isăcescu, aprig luptător împotriva liberalilor. Dintre cei mai importanți jucători din cele două tabere menționăm: Gheorghe Ruset Roznovanu, Lascăr Catargiu, Constantin și Iordache Isăcescu, Manolache Albu, Costache V. Andrieș, Ioan Teohari din Târgu Neamț și Leon

²⁸ *Monitorul Oficial*, 3 noiembrie 1871.

²⁹ *Anuarul Ministerului de interne pe 16 aprilie 1895*, p. 763.

³⁰ D. Hoge, *op.cit.*, p. 149.

³¹ D. Hoge, *op.cit.*, p. 151-153.

³² C. Prangati, *Nicu N. Albu ...*, p. 151.

Bogdan, în partea conservatorilor, respectiv Nicu N. Albu, cumnații săi Enache Cantemir și dr. Dimitrie Cantemir, M.L. Adamescu, Theodor Dornescu, Grigore Cozadini, în partea liberalilor. În această luptă a intervenit și profesorul Calistrat Hogaș, de partea liberalilor, prin publicarea ziarului său *Situațiunea*. În acel an, județul Neamț era reprezentat în Parlamentul României numai de conservatori: Lascăr Catargiu și Nicu Rosetti Bălănescu (colegiul I și II Senat) și Gheorghe Ruset Roznovanu (deputat, unchiul celui din urmă). Lupta dusă de gruparea liberală împotriva „unui oraș întreg de politicieni”, prin ziarul *Situațiunea*, i-a creat lui Calistrat Hogaș greutăți de așa natură, încât a fost nevoit să părăsească orașul timp de trei ani³³.

Gheorghe Ruset Roznovanu revine ca senator în Parlament, începând cu anul 1879. Odată cu înființarea Partidului Conservator în 1880, sub conducerea lui Manolache Costache Epureanu, devine membru marcant al acestuia: este ales în Comitetul Central (1901), apoi în Comitetul Executiv (1902) al partidului.

A condus destinele națiunii române alături de aleșii țării cu multă dragoste pentru a face legi folositoare, fiind onorat și cu președinția Corpurilor legiuitoare în ministerul lui Lascăr Catargiu. În perioada 3 mai - 11 decembrie 1891 este ales Președinte al Adunării Deputaților, perioadă în care a fost reînviată *Legea vamală* (introducerea tarifelor vamale protecționiste)³⁴.

Istoricul R. Rosetti arăta că Gheorghe Ruset Roznovanu devenise „un admirabil fabricant de deputați guvernamentali și că numai candidații care aveau blagoslovenia lui ieșeau din urne”. Este și perioada în care intră în rivalitate, pe teren politic, cu I.C. Brătianu, liderul Partidului Național Liberal, însă până în anul 1888 s-a aflat în opoziție, în calitate de deputat. Rivalitatea față de acesta nu l-a împiedicat însă să-i primească fiul, pe Ionel Brătianu, în vizită la conacul său de la Roznov, la data de 8 / 20 decembrie 1890. Mai mult, pe Colonel îl lega o trainică prietenie de Nicu Albu, șeful liberalilor din Neamț, cu care a făcut în câteva rânduri alianțe electorale, precum cele din 1891-1892. La aceste alegeri a mers în comun cu liberalii, având ca adversar politic pe Grigore Cozadini.

Pe plan județean, în anul 1895 îi regăsim pe Colonelul Roznovanu și pe Costică Cantemir între membrii Consiliului Județean Neamț și ai Biroului consiliului, în funcția de președinte, respectiv secretar³⁵.

³³ *Ibidem*, p. 131.

³⁴ V. Gervescu, *Cuvânt rostit cu ocazia aniversării de 7 ani de la moartea Colonelului Gh. Ruset Roznovanu*, în *Biserica „Roznovanu”*, p. 33. Portretul său se poate vedea și astăzi pe holurile Parlamentului României. Vezi și O.-G. Lecca, *Familii boierești române (istorie și genealogie după izvoare autentice)*, Editura Libra, București, 2000, p. 484.

³⁵ *Anuarul Ministerului de interne pe 16 aprilie 1895*, p. 689.

Odată cu căderea guvernului liberal condus de D.A. Sturza, în anul 1899, și revenirea conservatorilor la putere, în cadrul organizației județene Neamț a acestora s-au produs multe disensiuni. S-au format două tabere în jurul a doi lideri, G. Panu și Gheorghe Ruset Roznovanu, care s-au luptat pentru funcția de prefect a județului Neamț, acordată de la centru lui Grigore Isăcescu, ca o compensație morală pentru G. Panu. Colonelul Iorgu Roznovanu apelează la Regele Carol I pentru a-l schimba pe Grigore Isăcescu din funcție. Suveranul îi dă câștig de cauză, schimbându-l cu nepotul lui Roznovanu, Nicu Rosetti Bălănescu. Acesta n-a gospodărit ca prefect decât doi ani. Familia Isăcescu a trecut de partea colonelului Iorgu Roznovanu. Nicu N. Albu, prieten atât cu G. Panu, cât și cu colonelul Roznovanu, nu s-a amestecat în lupta lor pentru putere³⁶.

Bun administrator și creștin jertfelnic

Câtă vreme a activat ca prefect (1872-1876), în timpul mării guvernări conservatoare, s-a dovedit a fi un bun gospodar, aceleași calități organizatorice pe care le demonstrase în armată, punându-le de această dată în folosul comunității locale. Apreciind meritele sale ca prefect, Regele Carol al II-lea, în conferința administrativă din mai 1935, a dat ca exemplu de prefect gospodar pe Colonelul Gheorghe Ruset Roznovanu de la Neamț³⁷.

Din inițiativa sa au fost construite șosele, județul Neamț căpătând cea mai bună rețea de șosele de la acea vreme, fapt recunoscut și de contemporani³⁸. Multe dintre acestea, care legau Piatra Neamț de Târgu Neamț și cea spre Prisecani, pe linia muntelui, până la granița cu Transilvania, au constituit lucrări de mare durabilitate, realizate la un nivel tehnic foarte avansat pentru vremea respectivă. În acest scop, prefectul l-a angajat pe inginerul elvețian Kuhn, diplomat al Politehnicii din Zürich.

Despre sacrificiile cu care s-au realizat aceste drumuri ne vorbește Dimitrie Hogeș, fost primar de Piatra Neamț:

„Extinderea rețelei de șosele naționale, județene și comunale a fost posibilă prin aplicarea Legii din 1868 care îi obliga pe toți capii de familie să presteze anual în muncă, sau să achite în bani, câte trei zile pentru construirea șoselelor comunale și alte trei pentru construirea celor județene. Căutând să dea viață acestei legi, colonelul Roznovanu a luat cu forța la lucru pe săteni, obligându-i să-și presteze zilele de muncă, atât la transportul prundișului, cât și cu mâinile, la împrăștierea acestuia, conform legii în vigoare. Vara și iarna, ani de-a rândul, a fost în permanență, pe șantierele lucrărilor unde erau mobilizați subprefecții plășilor și primarii comunelor respective, care, împreună cu

³⁶ C. Prangrati, *Nicu N. Albu ...*, p. 57-59.

³⁷ M.-C. Verzea, N. Dumitrașcu, *op.cit.*, p. 41.

³⁸ R. Rosetti, *Amintiri din prima tinerețe*, p. 178.

locuitorii satelor capabili de muncă, lucrau din greu la șosele. Muncile se făceau «manu militari», căci în permanență erau supravegheați de călărașii escadronului local, însoțit de ofițerii lui. Nu se îngăduia nicio păsuire, ori părănire, toată lumea era datoare să muncească. Cu toate că au fost numeroase plângeri din partea țăranilor, care erau obligați să lucreze peste zilele stabilite de lege, Gheorghe Ruset Roznovanu, recunoscând că aceștia au dreptate, le răspundea: «Pentru voi, nu pentru mine fac drumurile»³⁹.

Totuși, sub conducerea sa nu s-a finalizat în întregime șoseaua Piatra Neamț - Prisecani. Restul lucrării (Tarcău - Hangu și cele șapte poduri de peste Bistrița, de la Viișoara, Pângărăcior, Bicz, Câlneș, Secu - Buhalnița, Izvoru Alb și Hangu) a fost finalizată sub conducerea prefectului Nicu Albu. În acel moment, Neamțul era citat ca având cele mai bune și numeroase șosele din Regat⁴⁰.

Tot de numele Colonelului Roznovanu se leagă și construirea căii ferate Bacău - Piatra Neamț (terminată în 1885), având pe teritoriul județului Neamț gările Buhuși, Podoleni, Roznov și Piatra Neamț.

Lui i se datorează și construirea de școli, localuri de primărie, spitale (precum cel de la Roznov), plantații de arbori pe marginea șoselelor sau parcuri dendrologice.

Gheorghe Rosetti Roznovanu, din multele moșii pe care le-a primit de la părinți drept moștenire, preferă ca loc de ședere și odihnă Roznovul. După ce renunță la cariera militară se va așeza temeinic la Roznov, refăcând vechile curți și apoi construind noua biserică cu hramul „Sfântul Nicolae”.

Către sfârșitul vieții sale a început clădirea monumentalei biserici de lângă curtea veche boierească din Roznov, în cavoul căreia se odihnesc osemintele familiei Roznovanu. Cu zidirea acestei biserici a cheltuit o mare parte din averea sa, căci dorința lui a fost să înalțe un adevărat monument istoric, ceea ce s-a întâmplat, neavând totuși bucuria de a o finalizată în timpul vieții. Biserica a fost sfințită pe data de 14 iunie 1915 de către IPS Mitropolit Dr. Pimen al Moldovei și Sucevei.

În vara anului 1904, Colonelul Roznovanu a încetat din viață la vârsta de 70 de ani:

„Vineri noapte, 1 spre 2 octombrie, la orele 12 a încetat din viață la hotelul Boulevard din Capitală, colonelul Roznovanu. Defunctul suferea de angină pectorală. În ultimul timp a avut două accese cărora le-a făcut față. Cel de-al treilea i-a fost fatal vineri seară. Sâmbătă corpul decedatului a fost îmbălsămat de dr. Hasnaș, apoi la orele 10 și 15 rămășițele pământești ale regretatului colonel Roznovanu au fost transportate la moșia Roznov unde se va face înmormântarea. Doamna Roznovanu, soția defunctului, se afla în capitală

³⁹ C. Prangrati, *Nicu N. Albu ...*, p. 76, 77.

⁴⁰ D. Hoge, *op.cit.*, p. 150.

și a fost găzduită la doamna Emma Beldiman, Aleea Năsturel. Deoarece defunctul era unul dintre fruntașii conservatori, o mulțime de amici politici au venit să vadă cadavrul și să scrie în registru. Dintre aceștia sunt d-nii general Lahovary și Catargi, apoi d. maior Roznovanu, d. Fălcoianu și alții.

Înmormântarea a fost impunătoare, organizată în mare parte de bunul său prieten Nicu Albu, primarul de atunci al orașului Piatra Neamț. Au participat o enormă mulțime de țărani, precum și orășeni plecați cu trenuri speciale⁴¹.

A fost înmormântat în cavoul bisericii sale. În anii care au urmat, instanțele de judecată, deși au recunoscut valabilitatea Testamentului său, la intervenția rudelor sale, în cele din urmă l-au anulat, ca „antinațional și contrar legilor țării, prin dispozițiunile privitoare la supunerea bisericii sub administrația și ocrotirea țarului Rusiei”⁴². Apoi au urmat procese între moștenitori, moșia fiind vândută arendașului Hector D. Economus.

Cinstirea memorie sale

Pentru a-i perpetua memoria, autoritățile locale din Piatra Neamț i-au ridicat o statuie în grădina publică din centrul orașului, iar strada ce traversează orașul, din strada Lascăr Catargiu până la bariera Sărata, s-a numit calea Colonel Gheorghe Roznovanu. Prin anul 1933, strada s-a redenumit Eduard Mirto, în cinstea fostului ministru țărănist de lucrări publice care „a dat din punga statului câteva milioane de lei pentru pavajul străzii”. Ulterior, s-a numit Bulevardul Decebal, iar apoi Strada Luceafărului⁴³.

În încheiere vom prezenta portretul creionat sugestiv de preotul V. Gervescu, în virtutea relației preot-fiu duhovnicesc⁴⁴:

„Trei calități mari a avut Colonelul Gheorghe Ruset Roznovanu: bun ostaș, bun român și bun creștin.

Modul cum a știut să lucreze în Războiul Neatârării la 1877, în calitate de colonel al Regimentului 8 Călărași și comandant de brigadă, și calitățile de bun conducător și bun ostaș i-au fost răsplătite prin înalte distincțiuni și onoruri cu care a fost încărcat de MS Carol I și de întreaga țară [...].

Născut în satul Roznov, și petrecând aproape întreaga viață în acest sat, înconjurat de țărănimea românească, era iubit de popor și respectat. Se îngrija de educarea poporului vizitând adesea școlile de pe moșia sa și încercând cu daruri copii cari se distingeau; învăța pe țărani cum să-și lucreze ogoarele, însuși dând pildă lucrând moșia sa în regie; da sfaturi sătenilor cum să-și orânduiască gospodăriile lor; combătea luxul și stambele negustorilor străini de

⁴¹ *Ibidem*, p. 152, 159.

⁴² C. Prangati, *Dicționarul oamenilor de seamă ...*, p. 313, 314.

⁴³ D. Hoge, *op.cit.*, p. 160.

⁴⁴ V. Gervescu, *Cuvânt la inaugurarea monumentului ...*, p. 36.

neam cu care începeau țărăncile române să se îmbrace părăsind pitorescul port național; admira și răsplătea cu multă cinste pe acei cari își iubeau neamul și industria românească; înlesnea copiilor de țărani să învețe meșteșuguri, aducând câte un maestru la școlile de pe moșia sa.

Ca un bun agricultor și proprietar, nu înceta a învăța pe țăranul nostru cum trebuie să muncească pământul, cum să-și întrebuințeze timpul iarna pentru a nu-l pierde în lăncezeală. Aducea maiștri din străinătate pentru a-l deprinde diferite lucrări de industrie, împletitul și confecționarea de mobile artistice în stil național.

Ca un bun gospodar român, vizita locuințele țărănești, și i se umplea inima de bucurie, acolo unde vedea o casă adevărat românească, împodobită cu lucruri ieșite din mâna gospodinelor române, și dojana pe acei cari împetrițeau casele lor cu obiecte de industrie străină⁴⁵.

Dacă am văzut pe colonelul Gheorghe Ruset Roznovanu ca un bun gospodar în satul său și român cu durere de inimă pentru țărani ce-l înconjurau, ajutându-i și sfătuindu-i întotdeauna pentru a-i îndruma către o gospodărie mai rațională, ne-a fost dat să-l vedem în același timp și ca model de gospodar în administrarea județului Neamț⁴⁶ [...].

Gheorghe Ruset Roznovanu a fost un bun creștin. Numai datorită acestui fapt toată viața sa a fost bogată în fapte bune și înălțătoare, asigurându-i o glorie nepieritoare. Stăpânit de un simț creștinesc a rădicat acest măreț locaș, care multe veacuri va spune generațiilor viitoare, cine a fost întemeietorul lui. Un om dotat cu înalte calități morale, care a iubit neamul său până la moarte, care a lucrat pentru binele lui, care și-a iubit patria cu sfințenie, nu putu să-și călăuzească altfel viața decât urmând credința strămoșească. Asemenea voievozilor noștri, din cari își trăgea origina, a glorificat credința sa și a predecesorilor săi, înălțând un sfânt altar pe locul unde s-a bucurat de cea întâi rază de lumină, unde a petrecut întreagă viața sa, unde a încercat și bucurii și tristețe. Era convins că tot ce făurim în interesul nostru este trecător, iar ceea ce făurim pentru alinarea suferințelor altora și pentru mântuirea sufletească, e cea mai mare faptă a unui bun creștin⁴⁷.

⁴⁵ Idem, *Cuvânt rostit cu ocazia aniversării ...*, p. 32.

⁴⁶ Idem, *Cuvânt la inaugurarea monumentului ...*, p. 36, 37.

⁴⁷ Idem, *Cuvânt rostit cu ocazia aniversării ...*, p. 33.

**GHEORGHE Ruset ROZNOVANU (1834-1904)
THE MODERN FOUNDER OF ROZNOV**

Keywords: *Gheorghe Ruset Roznovanu, Roznov, founder.*

Abstract

Gheorghe Ruset Roznovanu (1834-1904) is considered the founder of modern Roznov. Roznov estate owner, this gentleman Moldavian will be remembered in our consciousness and his contemporaries as the most beautiful example of good administrator, politician skillful and good Christian. As prefect of Neamț County was involved in many administrative jobs. He studied military in Russia and participated in the War of Independence in 1877. As a good Christian, he built an imposing church in Roznov. It was part of the Conservative Party, has held administrative state.

LIST OF ILLUSTRATIONS

Fig. 1. *Colonel Gheorghe Ruset Roznovanu (1834-1904).*

Fig. 2. *Stattue in Piatra-Neamț of Gheorghe Ruset Roznovanu.*

Fig. 1. *Colonelul Gheorghe Ruset Roznovanu (1834-1904).*

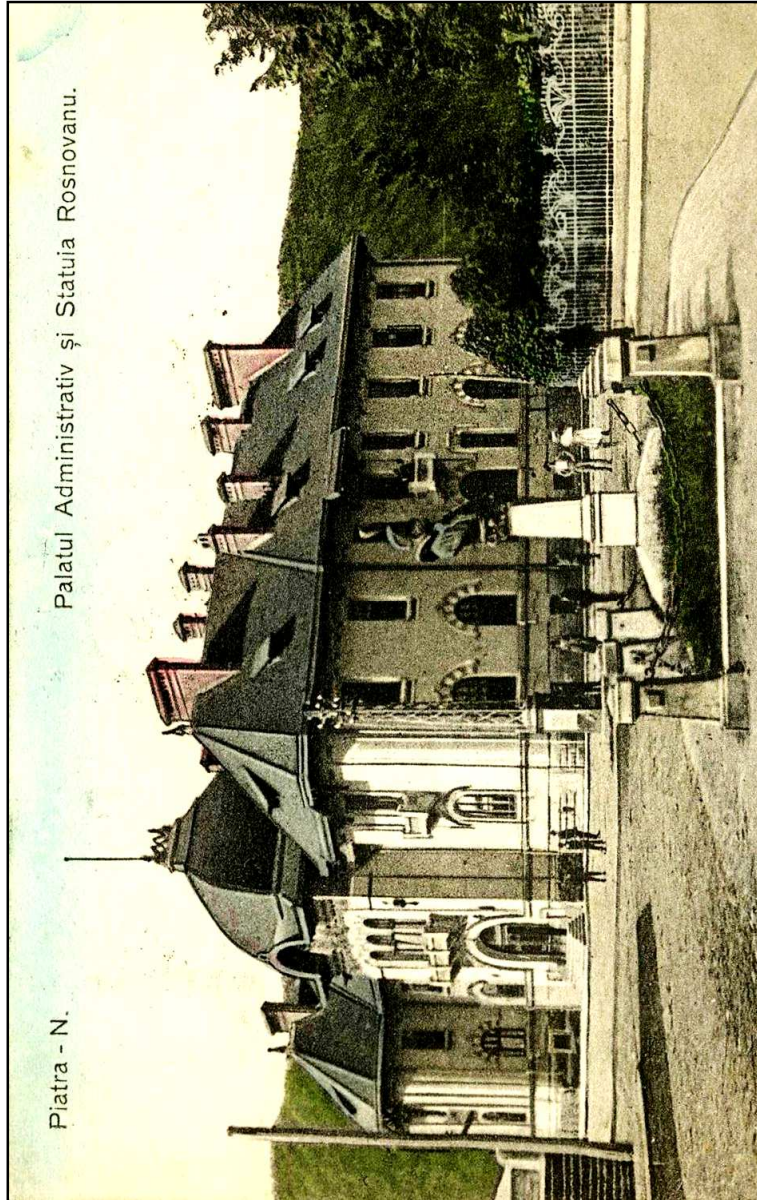

Fig. 2. Statuie în Piatra-Neamț a lui Gheorghe Ruset Roznovanu.